

**Fráňa Šrámek:
Splav (1916)**

Jan Čihák

(Park Lane International School, Praha)

Lektoroval:

PhDr. Robert Kolár, Ph.D.,
Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha

Tato *Dílna České knižnice* vznikla v rámci projektu Rozvoj kapacit Ústavu pro českou literaturu AV ČR pro výzkum a popularizaci, CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_054/0014701, který je spolufinancován Evropskou unií.

Dílny České knižnice jsou rozšířením edice *Semináře České knižnice* a přinášejí sadu úloh včetně řešení vztahujících se k jednotlivým svazkům vydaným v ČK. Tvoří je středoškolské učitelky a učitelé pro své kolegyně a kolegy. Jejich cílem je sdílení dobré praxe.

Dílny České knižnice jsou lektorovány a redakčně zpracovány.

Vedle *Seminářů* a *Dílen* jsou k některým svazkům ČK vydávány rovněž *Pracovní listy České knižnice*.

Výukové materiály ke svazku Fráni Šrámka jsou volně ke stažení zde.

Verze publikace: V/2022

Volně ke stažení na:

www.kniznice.cz/pro-skoly

Vydal

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,

Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1,

www.ucl.cas.cz, v Praze roku 2022

jako 7. svazek edice *Dílna České knižnice*.

Redigovala Petra Hesová.

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2022

Edici *Dílna České knižnice* řídí Robert Kolár.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Fráňa Šrámek: Splav

Trápím se, trápím, myslím si,
kde bych tě nejraděj potkal.

Ulice střídám, parky a nábřeží,
bojím se krásných lží.
Bojím se lesa. V poledním lese
kdo miluje, srdce své neunese.
Na můj práh kdyby jsi vstoupila,
snad bys mne tím zabila.
Chtěl bych tě potkati v lukách.

V lukách je vlání
na všechny strany, pokorné odevzdávání.
V lukách je nejprostší života stůl,
rozlomíš chleba, podáš ženě půl,
chléb voní zemí, bezpečný úsměv svítí,
až k pláči je prostý věneček z lučního kvítí,
a oblaka jdou, přeběhlo světlo, přeběhl stín,
muž má touhu rozsévače,
žena má úrodný klín...

Chtěl bych tě potkati v lukách. Šel bych ti vstříc.
A až bys mi odešla, ach, zvečera již,
bys na mne nemyslila víc,
jen na prosebný a děkovný můj hlas,
jako bych jen splavem byl,
který v lukách krásně zpívat slyšelas...

A) Úvodní aktivita — Pětilístek

1) Připravte si do sešitu následující schéma:

- 2) Na první řádek napište téma, které podle vás v básni dominuje.
- 3) Na druhý řádek napište dvě slova, která vyjadřují důležité vlastnosti tématu. Vaše slova odpovídají na otázku „jaké je téma?“.
- 4) Na třetí řádek napište tři slova, kterými vyjádříte, co téma dělá, co se s ním děje.
- 5) Na čtvrtý řádek napište slova, kterými řeknete o tématu něco důležitého.
- 6) Na pátý řádek napište jedno slovo, jímž shrnete, co si o tématu myslíte, jak ho vnímáte.

Můžete pracovat i s tématem, které identifikovali vaši spolužáci.

B) Analýza básně

- 1) Vypište kontrasty spjaté s tématem, které jste identifikovali v úloze A. Jakou mají funkci? Můžete pracovat i s tématem, které identifikovali vaši spolužáci.
- 2) Charakterizujte lyrického mluvčího. Svá tvrzení dokládejte konkrétními citáty z básně:
 - a) Jak je asi starý?
 - b) Na základě čeho tak usuzujete?
 - c) Jaké životní hodnoty vyznává?
 - d) Jaké životní pocity prožívá?
 - e) Charakterizujte ho třemi vhodnými přídavnými jmény.
- 3) Jaký prostor je v básni zachycen a jakým způsobem?
- 4) Jak je v básni zachycen vztah přírody a lásky?
- 5) Je struktura (kompozice, verš, rým) básně spíše volná, nebo vázaná? Jaké pocity to v nás může navozovat a proč?
- 6) Báseň je typickým projevem tzv. vitalistické poezie. Vyhledejte si význam tohoto termínu a vysvětlete, jaké znaky vitalismu v básni můžeme najít.

C) Tvůrčí práce

Vyberte si jeden z následujících úkolů a pokuste se co nejvěrnější imitací Šrámkovy poetiky báseň *Splav* rozvinout (doporučený počet veršů: 12–16):

- 1) Jak by mohla báseň pokračovat?
nebo
- 2) Co by mohlo básni předcházet?

D) Závěr hodiny

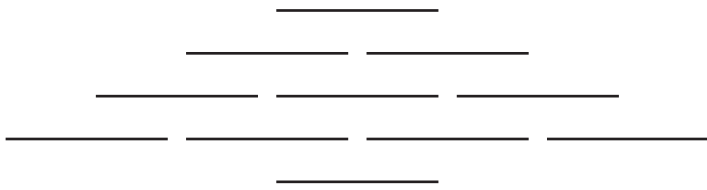
Sdílejte svou tvůrčí práci s ostatními — přečtěte ji nahlas celé třídě. Potom si projděte třídu a nahlédněte do prací těch spolužáků, kteří svou práci nečetli nahlas.

Ve společné diskusi na závěr hodiny okomentujte práci, která se vám nejvíce líbila, a vysvětlete proč.

Pokyny a řešení

A) Pětílístek

- 1) Studenti si připraví následující schéma (nebo ho naznačíme na tabuli) a pracují s ním podle úkolů na pracovním listu:

- 2) Po dokončení úkolů mohou ve dvojicích své pětílístky sdílet a krátce své názory prodiskutovat.
3) Na závěr aktivity požádáme několik žáků o sdílení svých pětílístků s celou třídou.

Řešení:

Studenti by měli být schopni bez problémů vystihnout základní témata Splavu, jako je touha, láska, zamilovanost.

Dále předpokládáme, že studenti dojdou i k víceslovně formulovaným závěrům, jako jsou spojení člověka s přírodou ve smyslu paralelismu obrazů přírody a duševního stavu člověka, vztah muže a ženy vyjádřený i erotickým motivem, emoční komplikovanost milostného citu, citové zmatky mladého člověka atp.

Aktivita by měla umožnit žákům rozvíjet další vlastní chápání básně pomocí otázek z části B. Výsledky napíšeme na tabuli, aby je měli studenti stále na očích při další práci s textem.

B) Analýza básně

Žáci si připraví odpovědi na otázky ve dvojicích. Nabádáme je k tomu, aby o otázkách přemýšleli, citovali z básně doklady svých tvrzení a dokázali své názory obhájit. Pak necháme vždy dvě dvojice, aby porovnaly svá zjištění a případně si ještě své poznámky doplnily. Aktivitu uzavřeme společnou diskusí celé třídy nad jednotlivými otázkami a odpověďmi.

1) Možné řešení úlohy:

Žáci si ke zpracování této úlohy mohou vybrat i téma, které identifikovali jejich spolužáci — nemusí tedy nutně pracovat s tím tématem, na které sami přišli v předcházející fázi hodiny.

Protikladné motivy vyjadřují komplikovanost a dvojitvárnost lásky, studenti mohou identifikovat protiklady i v pojetí prostoru (město × příroda), kde naznačují negativní pocity člověka ve městě × život a plnost prožívání v přírodě jako vyjádření tématu spojení člověka s přírodou. Další protiklad lze nalézt i v samotné přírodě — jde o uzavřenost lesa a otevřenost louky jako obraz kontrastu stísněnosti a svobody člověka.

krásných lží — komplikovanost vztahu, lásky

kdo miluje, srdce své neunes — láska je opět zobrazována jako tíha, jako nelehká věc

Podobnou funkci mají i následující dvojverší a verš:

*Na můj práh kdyby jsi vstoupila,
snad bys mne tím zabila*

přeběhlo světlo, přeběhl stín

Bojím se lesa × V lukách je vládní — kontrast uzavřeného a otevřeného prostoru jako stísněnosti a svobody člověka

2) Možné řešení úlohy:

- a) Mladý až zralý muž.
b) Je zamilovaný, v básni je zřetelná dynamika, pohyb, erotická touha, vášeň, ale i nejistota a citové rozbouření typické spíše pro mladé lidi.
c) Citové prožívání života, prostota, pokora k zdánlivě obyčejným věcem (motivy stolu, chleba, úsměvu, věnečku), pozitivní vztah k volné, otevřené přírodě jako svobodnému prostoru plnému životní síly, vitality, plodnosti.
d) Nejistota, zamilovanost, touha, obavy ze selhání v milostném životě.
e) Vášnivý, toužící, nejistý, zamilovaný, nestálý, pokorný, utrápený...
3) Město × příroda především, uzavřenost × otevřenost přírody, jednoduché motivy prostoru: země, louka, oblaka, les... — souvisí s 2c).
4) Pokora v lásce — pokora k přírodě, příroda je magická, dynamická, mocná stejně jako láska.
5) Báseň má sice volnější strukturu (je nestrofičká, složená volným veršem), ale je rýmovaná, což je znak vázanosti. Rýmující se verše následují často hned po sobě (tzv. sdružený rým, užívaný často ve folklorní či dětské poezii), což může navozovat dojem jednoduchosti a prostoty v souladu s tematikou básně. Volnější kompozice básně blíže koresponduje s mluvenou řečí a čtenáři může být bližší pro svou nekomplikovanost a přirozenost sdělení.
6) Aktivní prožívání života, slovesa pohybu navozující dynamiku, personifikace přírodních motivů, v podstatě pozitivní tón básně...

C) Tvůrčí práce

Studenty vedeme k tomu, aby využili svých dřívějších zjištění a:
— používali co nejvěrněji veršovou a rýmovou strukturu,
— navodili pozitivní a dynamickou atmosféru,
— dodrželi charakteristiky lyrického mluvčího,
— pracovali s kontrasty prostoru jako prostředku dynamizace,
— užívali motivy související s tématy básně.

D) Závěr hodiny

Zeptáme se studentů, zda by někteří chtěli svou práci přečíst nahlas ostatním. Poté se studenti mohou pohybovat po třídě a přečíst si práce svých spolužáků (vycházíme z toho, že ne každý student bude chtít číst svou práci nahlas před ostatními).

Pak vyzveme studenty, ať ve společné závěrečné diskusi okomentují práci, která se jim nejvíc líbila, ve smyslu naplnění šrámkovské poetiky podle zadání výše.

**Fráňa Šrámek:
Modrý a rudý (1906)**

Ladislava Lederbuchová

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.
Praha 2017

Semináře České knihnice přináší komentáře k jednotlivým svazkům vydaným v ČK. Jsou určeny studentům vysokoškolských a středoškolských literárních seminářů, resp. jejich vyučujícím. Komentáře, jejichž rozsah je mezi 10 a 20 stranami, jsou založeny na rozboru konkrétních textů pocházejících obvykle z uceleného souboru (tj. jedné sbírky, jednoho dramatu apod.). Struktura *Seminářů* kopíruje strukturu ústní maturitní zkoušky z češtiny (literárněhistorický kontext díla, literární žánr, kompozice, témata, čas a prostor, vypravěč / básnický subjekt, jazyk, styl a básnické prostředky).

Semináře navazují na publikace *Rozumět literatuře*, *Česká literatura 1945–1970*, *Český Parnas* nebo *Slovník básnických knih* vzešlé z Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Chtějí poskytnout výchozí materiál k dalšímu zpracování (konkrétní vyučovací hodina, seminární práce apod.).

Semináře jsou posuzovány dvěma lektory (teoretikem a praktikem) a redakčně zpracovány.